

PARISUHTEEN PÄÄTTYMISEN HINTA KOVIN ÄIDEILLE

Saana Rantanen

- Ero on sosiaalisen eriarvoisuuden riski, erityisesti naisille, joilla on lapsia.
- Parisuhteen päättymisen ja avioero muuttavat huomattavasti yksilön taloudellista tilannetta.
- Eron taloudelliset seuraukset eivät jakaudu tasaisesti miesten ja naisten välillä. Erityisen haavoittuva ryhmä on lasten äidit.
- Naisten ja miesten välisiä seurauksen taloudellisia eroja selittävät parhaiten työmarkkinoiden sukupuolten välinen eriarvoisuus, subjektiivinen osallisuus työmarkkinoille sekä lasten asumisjärjestelyt.
- Institutionaaliset eron tukemisen rakenteet tärkeä mekanismi vähentää eron sosiaalista ja taloudellista eriarvoisuutta.

TAUSTA

Laskentatavasta ja menetelmistä riippuen naisten taloudellinen tilanne huonontuu 9-51 prosenttia verrattuna eroa edeltäneeseen tilanteeseen. Miesten tilanteen on raportoitu heikkenevän hiukan tai jopa nousevan vähän. Miesten luvut liikkuvat -7 prosentin ja +6 prosentin välillä. Ero on taloudellinen shokki erityisesti naisille.¹

Perhemuodolla on selkeä yhteys yksilöiden ja kotitalouksien taloudellisiin ja sosiaalisiin resursseihin. Suomessa noin 20 prosenttia perheistä on yhden vanhemman perheitä ja niissä asuu 180 000 lasta. Valtaosa yhden vanhemman perheistä ovat äiti-lapsiperheitä (86%).²

Eron negatiiviset taloudelliset seuraamukset kasaantuvat naisille, erityisesti äideille. Heikompi asema työmarkkinoilla, skaalaetuksien menettäminen, suhteellisten kustannusten nousu lasten asumisjärjestelyiden myötä sekä riittämättömät elatusmaksut kertaannuttavat eron taloudellisia vaikutuksia. Myös taloudellisesta shokista toipuminen vie aikaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen haasteellisuuden vuoksi.

ERIARVOISTAVAT SEURAUKSET

Euroopan tasolla lähes puolet yhden vanhemman perheistä kuuluvat köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen riskiryhmään³. Myös Suomessa yhden vanhemman perheillä on korkea pientulouisuusriski ja kyseiset perheet ovat muita perhemuotoja riippuvaisempia tulonsiirroista.

Vuonna 2016 kaikista Suomen kotitalouksista 8,5 prosenttia sai toimeentulotukea. Yksinhuoltajanaisten kotitalouksista 26 prosenttia ja 17 prosenttia yksinhuoltajamiesten kotitalouksista.⁴

Pienituloisuuden on todettu muun muassa aiheuttavan psykologisia oireita, vaikuttavan vanhemmuuden laatuun, eristävän lapsia, alentavan koulutustasoa ja heikentävän terveyttä.

Jopa puolet suomalaisista yksinhuoltajista voidaan luokitella hoivaköyhiksi eli julkiset hoivapalvelut eivät kata työ- ja opiskeluaikaa. Tämä tarkoittaa, että lähes kaikki yksinhuoltajat, jotka tekevät epätyypillistä työaikaa, joutuvat turvautumaan epävirallisiin verkostoihin voidakseen ylipäättään käydä töissä.²

Huomioitavaa on eriarvoistavien vaikutusten kasaantuminen äideille ja heidän kauttaan lapsille. Tutkimukset osoittavat, että resurssien menetyk-

set ovat yleisempiä niille, jotka ovat heikommassa asemassa jo alun alkaen. Esimerkiksi yhden vanhemman perheessä eläminen on tavallisinta lapsilla, joiden äiti on vähäisen koulutuksen vuoksi heikossa työmarkkina-asemassa ja asuminen yhden vanhemman perheessä alkaa nuorempana verrattuna korkeasti koulutettujen lapsiin.^{5,6.}

PÄÄTTÄJILLE

Perhe- ja sosiaalipolitiikassa tulisi huomioida perhemuotojen monimuotoisuus ja tunnistaa eriarvoisuuden riskitekijät, ja pohtia, miten erilaisia perhemuotoja voidaan ajallisesti oikein tukea tarvittavin keinoin.

Naisten taloudellisen itsenäisyyden tukeminen on avainasemassa eriarvoisuuden poistamisessa. Nykyinen kodinhoidontukijärjestelmä tukee kotiin lapsia hoitamaan jäävän taloudellista riippuvuutta toiseen vanhempaan. Tutkimukset osoittavat myös, että eron ajoittumisen riski tähän aika-kauteen on suuri, jolloin taloudelliset seuraukset voivat koitua kohtalokkaaksi erityisesti naisille. Samaan ajankohtaan usein ajoittuvat myös suuret asuntolainat, jotka entisestään tekevät erosta haasteellisimman. Perhepolitiikassa elämänkaaren ajoitukset ja perherakenteen muutokset tulisi huomioida joustavammin.

Toinen avaintekijä on lasten asumisjärjestelyt eron jälkeen. Naiset kantavat yhä suurimman vastuun ja hoivan lapsista eron jälkeen. Perhepolitiikkaa ja -lainsäädäntöä sekä työmarkkinoita tulisi kehittää suuntaan, jossa lapsen huoltajuus ja tapaaminen ei ole vanhempien oikeus vaan tasapuolinen sosiaalinen ja taloudellinen velvollisuus sekä miehille että naisille.

Tulonsiirto- ja elatusmaksujärjestelmien tulisi kehittää sellaiseen suuntaan, jossa vanhempien yhteistyötä, vuoroasumista ja taloudellisten menojen tasapuolista jakamista tuetaan resurssien puutteiden kompensaaation sijaan julkisen sektorin toimesta. Näin voitaisiin ennaltaehkäistä eron vanhempien sekä -lasten sosiaalista eriarvoisuutta.

MITEN TULOKSET PERUSTUVAT?

Analyysi perustuu kirjallisuuskatsaukseen eron sosiaalisista ja taloudellisista seurauksista.

LÄHTEET

¹Andreß, Hans-Jürgen ja Hummelsheim, Dina (toim.), 2009: *When Marriage Ends. Economic and Social Consequences of Partnership Dissolution*. Edward Elgar Publishing, Inc. UK, USA.

²Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastenneuvolakäsikirja. Yhden vanhemman perhe. <https://thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/tietopaketti/monimuotoiset-perheet/yhden-vanhemman-perhe>.

³Carlson, Laura; Oláh, Livia Sz. ja Hobson, Barbara (2017): Policy recommendations Changing families and sustainable societies: Policy context and diversity over the life course and across generations. Families and Societies project consortium. European Union, Sweden.

⁴Tanhua, Hannele ja Kiuru, Sirkka: Toimeentulotuki 2016. Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos. <https://www.slideshare.net/THLfi/toimeentulotuki-2016-tilasto>

⁵Erola, Jani; Jalovaara, Marika; The Replaceable: The Inheritance of Paternal and Maternal Socioeconomic Statuses in Non-Standard Families, *Social Forces*, Volume 95, Issue 3, 3 March 2017, Pages 971–995, <https://doi.org/10.1093/sf/sow089>

⁶Jalovaara, Marika (2017): Sosiaalisen aseman ja lasten perhemuotojen yhteys vahva. Tackling Inequalities in Time of Austerity. <http://blogit.utu.fi/tita/sosiaalisen-aseman-ja-lasten-perhemuotojen-yhteys-vahva/>